

PRIVATIZACIJA TVRTKI U DRŽAVNOM VLASNIŠTVU

Državne tvrtke ogroman su ekonomski potencijal

Split, Zagreb 25. svibnja 2016. – Državne tvrtke predstavljaju ogroman ekonomski potencijal. Dok neke od njih ostvaruju gubitke, istovremeno raspolažu impozantnim prihodima i imovinom. Oko 1.400 državnih tvrtki, u kojima država ostvaruje neki vlasnički interes, ostvaruje 171 milijardu kuna prihoda, ili 30% prihoda poslovnog sektora te posjeduju 350 milijardi kuna procijenjene imovine, ili 41% sve poslovne imovine u zemlji (Financijska agencija, 2015). Pritom se suočavaju sa sličnim problemima: niska troškovna efikasnost, višak zaposlenih (kao posljedica političkog kadroviranja, ali i kupovanja socijalnog mira, odnosno glasova), 40% veće plaće nego u privatnom sektoru uz pritom značajno nižu dodanu vrijednost, sklapanje štetnih ugovora putem javnih nabava, neadekvatna ponuda javne usluge, prevelik politički utjecaj na upravljanje (izbor uprave i NO-a) i zapošljavanje te poslovni gubici koje financiraju porezni obveznici, ili kroz više cijene usluga (skuplji računi), ili indirektno preko državnih subvencija.

Hrvatska u prošlosti ima negativna iskustva s privatizacijom. Dosadašnje privatizacije često puta su rezultirale otkazima i uništavanjem tvrtki te je razumljivo negodovanje građana na njenu najavu. Pritom je svaka vlada do sada sasvim jasno navodila potrebu privatizacije radi smanjenja deficita državnog proračuna odnosno plaćanja obveza prema javnom dugu. I to je zapravo srž problema privatizacije koji je uzrokovan potrebom namirivanja obveza iz duga, a ne rastom i stvaranjem dodane vrijednosti tvrtki što bi trebao biti osnovni cilj svake privatizacije.

Državne tvrtke nisu sve u istom položaju i nemaju istu svrhu poslovanja te odluka o privatizaciji ne može biti jednaka za sve. Državno vlasništvo je ključno samo u slučajevima prirodnog monopola i javnog dobra dok u ostalim slučajevima država ne treba štiti javni interes i funkcioniranje tržišta kroz vlasništvo nego to može puno efikasnije činiti kroz regulatorne i administrativne postupke.

Država treba zadržati vlasništvo nad infrastrukturom (vodovod, željeznička pruga, naftovodi, plinovodi, telekomunikacijski kanali, električna mreža), ali ne postoji racionalan razlog da se usluga koja se obavlja na toj infrastrukturi ne otvori i ostalim sudionicima na tržištu. Tvrtke koje pružaju uslugu na javnoj infrastrukturi, kao i tvrtke za koje postoji ekonomski i javni interes da se natječu na tržištu, treba privatizirati. Zadržavanje državnih tvrtki u konkurentnim industrijama izaziva oportunistne troškove, odnosno troškove propuštenih prilika, koje bi privatni sektor uspješnije realizirao i ponudio kvalitetniji proizvod ili uslugu po povoljnijoj cijeni na tržištu.

Sam proces donošenja odluke o privatizaciji mora biti proveden prema jasnim i transparentnim kriterijima, lišen svakog političkog i partikularnog stranačkog interesa jer državno vlasništvo nije plijen vladajućih stranaka nego je vlasništvo svih građana. Pritom treba voditi računa o specifičnosti svake tvrtke i prije donošenja odluke o privatizaciji potrebno je za svaku tvrtku posebno provesti dubinsku analizu koja će uzeti u obzir socijalni

aspekt, trenutne odnose na tržištu, potencijal rasta i razvoja kao i interes građana. Perspektiva interesa građana je osobito važna jer dostupnije, raznovrsnije, kvalitetnije i jeftinije usluge u interesu su svih građana, a za ostvarivanje tog cilja nema bolje metode od natjecateljske slobode na tržištu, uz jasnu regulatornu ulogu države.